Jaar 1532 - 1534

Van Meerbeeck
Op den eersten dagh van februarius – *1532* - is den keyser uyt ’t Nederlandt na Reghensborgh ghecomen om den rijcxdagh te houden ende te Mentz komende, heeft hy voor de begheerte van den eertsch bisschop ende palsgrave de protestanten toeghelaten om van vrede te handelen: maer daer en soude noyt iet uytgherecht hebben gheweest ende hadde de duydinghe niet ghekomen dat Solymanus met dry hondert duysent mannen quam **om Weenen te belegeren.** Waerom den keyser hen toelatende, dat sy to den tijde van het ghemeyn concilie souden moghen na hun gheloove leven, hebben sy den keyser hulpe tegen den Turck gesonden.’
….
Alle princen bycans van de Christenryck sonden den keyser hulpe om den Truck te wedersten – vutghenomen den Coninck van Enghelandt die op den paus ende keyser ghestoort was – omdat sy niet en wilden voor goet houden eht affscheydt van hy gedaen hadde met Catharina des keysers moeye end eoock en heeft den coninck van Vrankryck geen bystant ghesonden die een heymelijck verbondt met den Turck ghemaeckt hadde..
Er komt een eerste zeeslag

Delaplane *schrijft dat er in het jaar 1532* **uitzonderlijk veel onweer en stormen** *waren, zoals men nog nooit gezien had. De oogsten werden vernield en veel huizen werden geschonden.*

In Engeland verliet Hendrik VIII de katholieke godsdienst in het voordeel van het Anglicaanse protestantisme. De abdij van Sint-Bertijns verloor hierdoor verschillende inkomsten die zij normaal hadden uit hun bezittingen in Groot-Brittannië.

Cartularium – Sint-Bertin

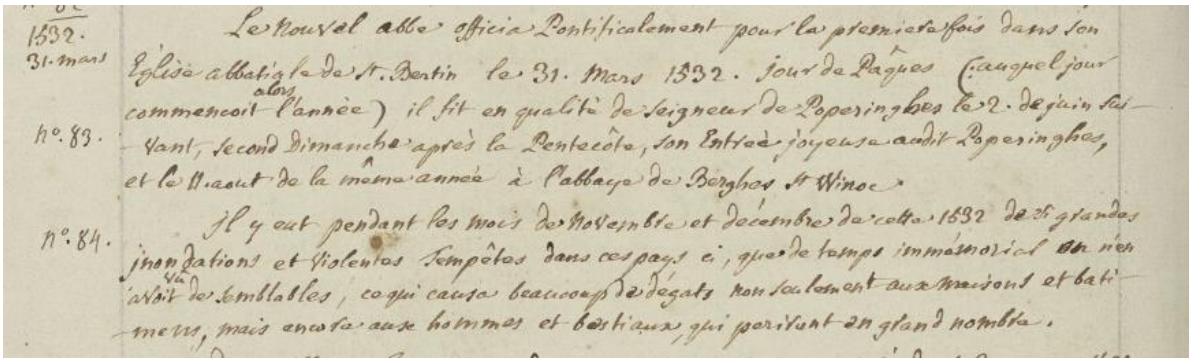
1532.
31. mars
Le Nouvel abbé officia Pontificalement pour la premiere fois dans son
Eglise abbatiale de St. Bertin le 31. Mars 1532. Jour de Pâques (auquel jour
alors
commencoit l'année) il fit en qualité de Seigneur de Poperinghes le 2. de juin suivant,
n°. 83.
second dimanche après la Pentecôte, son Entrée joyeuse audit Poperinghes,
et le 11 aout de la même année à l'abbaye de Berghes St Winoc.
n°. 84.
Il y eut pendant les mois de Novembre et décembre de cette 1532 de 25 grandes
inondations et violentes tempêtes dans ces pays ci, que de temps immémorial on n'en
n'avait de semblables, ce qui causa beaucoup de dégats non seulement aux maisons et bâti-
ments, mais encore aux hommes et bestiaux, qui periront en grand nombre.

De nieuwe abt droeg voor het eerst de mis op in de kerk van zijn abdij op Pasen, de 31ste maart 1532 – op welke dag het nieuwe jaar begon. Hij deed te Poperinghe zijn 'blyde incomst' op de 2de juni daaropvolgende – de tweede zondag na Pinksteren – als heer van Poperinghe.
Er waren gedurende de maanden november en december van dit jaar 1532 – verschrikkelijke overstromingen en geweldige onweren in dit land zoals deze nooit gekend geweest waren, wat heel veel schade veroorzaakte niet alleen aan de huizen en gebouwen, maar ook aan de mensen en de dieren, die hier in groten getale onder leden.

Kwaaddoeners

In **1532** *krijgen we verschillende ordonnanties tegen de 'Quaetdoenders'. De Brandstichters en 'Ledichganghers' mochten van iedereen gevangen genomen worden.*
De motivatie van dit besluit is duidelijk:
Om dieswille dat wy gheadverteert zyn, dat vele straetroovers, moordenaers, ransoneeerders ende brandtstichters, bespieders ende dierghelicke quaetdoenders, over een wyle tydts begonst hebben te regneren in onsen lande, ende dat wy ghemeent hadden dat onse officiers, elck int zyne, hem wel quytende ende heur debvoir ende diligentie doende naervolghende heur eeden, die anghetast ende ghevanghen zouden hebben ende daer over justitie criminele ghedaen, naer gheleghentheyt der zaeken.
Niemand mag dan ook enige van deze kwaaddoeners bij hem thuis opnemen of eten geven en iedereen mag dergelijke mannen aanhouden en zee voor de rechtbank brengen.
De straf klonk gruwelijk:
Willen ende ordonneren noch, dat alle de ghene diemen heet rabauwen, bouven, heuren leden amchtich zynde, ende die daghelickx levende zyn op heure trawanterye ende bliterye, binnen acht daghen ane de publciatie van desen, ruymen ende trecken uyt onsen voorseyden lande van Vlaenderen, op peyne van gheselt te zyne op 't pellryn den tydt van vier uren, ende daer naer te zyne gheslaghen met gheesselen ende eeuwelick ghebannen uyt den zelven onsen lande van Vlaenderen.

1533 - Zes of zeven zusters in ’t Gasthuis ?

Volgens een oorkonde van die tijd – zo schrijft Opdedrinck in zijn boekje over het gasthuis - was het getal der hospitaal zusters eertijds op zes bepaald. In dit stuk lezen wij:

Alsoo van inde maent van maerte anno XV° drie en dertich, onse welgeminde goede die prelaet van Ste Bertins,
mitsgaders die bailliu, scepenen ende keurheers der stede van Poperinghe,
over hemlieden ende den gemenen ingesetenen van diere *(die stad)* ons by zekere huerlieder supplicatie verthoent ende te kennen ghegheven hadden,
hoe dat binnen der voorseide stede staende was een gasthuys daer men die aerme pelgrims ende passanten,
om welcke passanten ende d’ingesetenen vande stede in huerlieder siecten ghedient te worden,
zoo hadde by den voirsaten vanden supplianten geadviseert geweest dat men int voirnaemde gasthuys ontfaen zoude **zes** grauwe zusters,
die men geven zoude theurlieder sustentatie ende onderhoudenisse zes ponden grooten vlaemschs jaers, huyshuere, barrynge ende andere gratuiteiten.’

Uit die zelfde bron vernemen wij dat **Moeder Jacoba van Beveren** *en hare zusters haar volgens hogervermeld vonnis van 27 mei 1528 niet* ‘volgeerne’ *schikten. Zij gingen er tegen in beroep bij den geheimen raad van den keizer, te Mechelen.*
Deze liet de zaak onbeslist.
Intussen namen de religieuzen hun toevlucht tot de deken en de officialen van de bisdommen van Terenburg en Doornik, die te Brugge hun verblijf hielden.
Deze wilden zich, zoo ’t schijnt, met het geschil, dat toch reeds beslist was, niet bemoeien.
De zusters droegen eindelijk hun klachten voor aan de deken van Sinte Verliën te Gent.
Daar genoten zij een beter onthaal. Het geschil werd nog eens aan de geheime raad voorgesteld. De rechters van Mechelen verklaarden dat de zaak aan het oordeel van den deken van St. Verlien niet mocht onderworpen worden, aangezien Poperinghe onder het bisdom van Terenburg gelegen was, ja ook, dat zij onder de geestelijke rechtsmacht niet viel.
Diensvolgens wezen de heren van de geheime raad de zaak van de hand en bekrachtigden op de 24ste december 1534, het vonnis van de raad van Vlaanderen.

Uit de voorgaande regeling valt dus ook op te maken dat de zusters zowel de ‘normale’ zieken behandelden als de leprozen of de zieken die met de ‘haastige’ ziekte besmet waren.
Dat neemt niet weg dat voor de ‘wereldlijke’ overheid een apart ‘bestuur’ hadden voor de Magdalena en voor het gasthuis. De Magdalena had zijn eigen ‘meesters’ die de rekening maakten en het gasthuis had deze ook.

Jaar1534

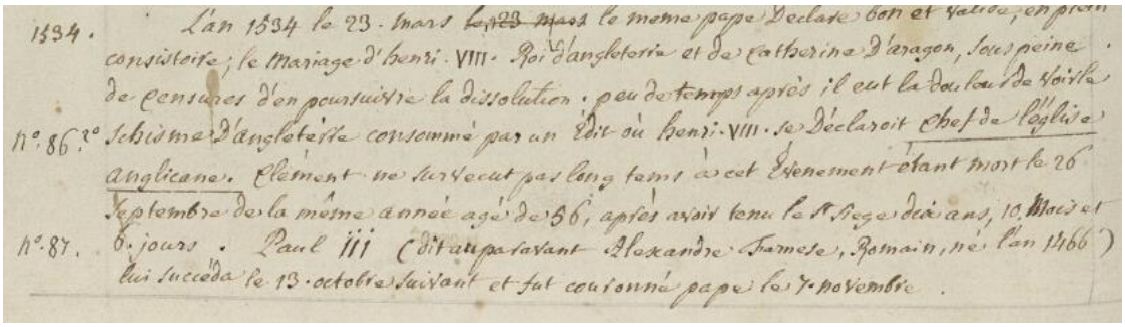
1534. L’an 1534 le 23. mars ~~le 23 mars~~ le meme pape Declare bon et valide, en plein
consistoire, le Mariage d’henri. VIII. Roi d’angleterre et de Catherine d’aragon, sous peine
de censures d’en poursuivre la dissolution. peu de temps après il eut la douleur de voir le
n°. 86. 2°. Schisme d’angleterre consommé par un Edit où henri. VIII. se Déclaroit chef de l’église
anglicane. Clément ne survecut pas long tems à cet Evenement etant mort le 26
Septembre de la même année agé de 56, après avoir tenu le S. Siege dix ans, 10. Mois et
n°. 87. 6. jours. Paul iii (dit auparavant Alexandre Farnese, Romain, né l’an 1466)
lui succéda le 13. octobre suivant et fut couronné pape le 7. novembre.

De oprichting van de Anglicaanse kerk
Het jaar 1534 zal berucht blijven als het jaar waarin Hendrik VIII zijn rug draaide naar de Kerk van Rome en zijn eigen Anglicaanse kerk oprichtte. Hendrik was ook geen voorstander van de leer van Maarten Luther. Toen hij wilde scheiden van Catharina van Aragon, zijn eerste vrouw die hem alleen maar meisjes baarde, ging paus Clemens niet akkoord. Dit was voor hem reden genoeg om een eigen koers te varen.

Hij werd er niet armer van want hij confisqueerde de goederen van de katholiek kerk en die van de kloosters en congregaties. Dit had twee rechtstreekse gevolgen voor Poperinge.
De abdij van Sint-Bertins verloor heel wat inkomsten uit de goederen en domeinen waarvan ze eigenaar waren, in Engeland. Ook de protestanten werden in een eerste periode door Hendrik vervolgd maar uiteindelijk kregen ze toch zijn sympathie en dat betekende dat er heel wat aanhangers van het nieuwe geloof, vanaf 1540 naar Engeland konden vluchtten en daar een nieuwe thuis vonden.
Daar waren toch verschillende Poperingenaars bij.

De wederdopers van Münster

Het anabaptisme, *wat 'opnieuw dopen' betekent, stelt dat alleen volwassenen mogen worden gedoopt. Het ontstond in Zürich, waar* **Ulrich Zwingli** *in 1523 de volwassenendoop propageert. Vanaf 1525 beginnen de anabaptisten actief te 'herdopen'. De beweging kent haar hoogtepunt in 1534, met de stichting van het* 'rijk van Jan van Leiden' *in Münster. Waar Luther eerder aan de intellectuelen appelleert, vindt deze stroming vooral aanhang bij het gewone volk. De wederdopers raken echter geïsoleerd, want behalve Luther spreekt later ook Calvijn zich uit tegen hun praktijken.*

De Zwitserse priester Ulrich Zwingli

Ook **Adrianus van Meerbeeck** *heeft geen goed woord over voor deze anabaptisten:*
'Onder andere bespreken was daer ghesloten dat den hertoghe van Wittenbergh een seker getal van ruyters ende knechten senden soude aenden bisschop van Munster die beleghert hadde sijne stadt Munster, die de herdoopers door bedrogh hadden inghenomen.
Want alsoo Luther Duytschlandt met sijne ketterye

vervulde, stonden daer veel nieuwe ende onghehoorde leeringhen op.
Onder welcke de verwaende ende gheckelijcke ketterye der wederdoopers seer verbreyt was in **Vlaenderen, Hollandt ende Vrieslandt** ende aenghesien sy om hunne oproerighe ende ghedroomde leeringhen van de magistraet ghestraft wierden, verstroyden sy hen in verscheyden landen ende saeyden soo veel als sy konden hunne valsche leeringhe, tot dat sy uyt Hollandt ende Vrieslandt, daer sy seer vermenighvuldight waren, met groote hoopen getrocken zijn na Westphalen ende quamen binnen de stadt van **Munster,** alwaer de Lutheranen hun beste doende waren om de catholieken te verjagen ende waren bycans tot hun vermeten ghekomen, want de magistraten ende borghers hadden twee jaren lanck twistigh gheweest om het catholyck gheloove te behouden oft te verdryven – ende twas soo verre ghekomen dat sy de wapenen nemende, d'een oft den andere partye soude moeten vertrecken.'

De wederdopers maken handig gebruik van de verdeeldheid en veroveren Münster om er hun er hun '**Nieuwe Jeruzalem'** *(=ook wel* **'Nieuwe Sion'** *genoemd) te stichten:*
'Hierna hebben sy de kercken van hun cieraet berooft ende liepen al rasende (want sy seyden dat sy beweeght wierden door Godts Geest) door de stadt ende riepen met een schroomelijck gehuyl, dat een ieghelijck leedtwesen hebben soude vant sijn voorgaende leven ende ontgaen de aenstaende straffinghen Godts – ten ware sy swaerdere wrake wilden verwachten.
Hier na hebben syde wapenen genomen ende uyt de stadt ghejaeght alle de ghenen die hen niet en wilden laten herdoopen sonder eenigh onderschil te maecken ende over straeten loopende seyden sy dese woorden: vertreckt ghy goddeloose, want den gheessel vande goddelijcke wrake is aenstaende ende daer en tusschen roofden sy al hun goedt.'

De register van de Resoluties

Vanaf dit jaar kunnen we ook terecht in de 'register van de resoluties' – SAP 367.
Daar staat op folio VII of 7 het volgende:

Ordonnanties ende statuten ghemaeckt byde heere, wet ende raden der stede van Popeirnghe den xxiiij in september xvc xxxvj – ghepubliceert ten zelven daghe.

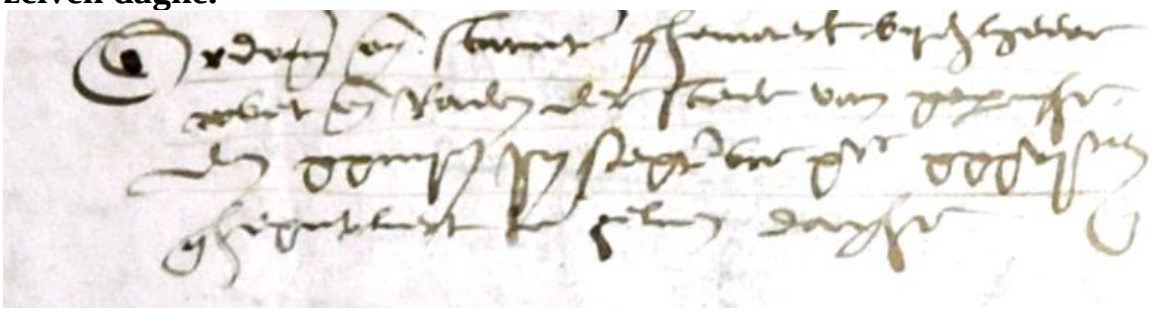

In deze register zitten dus om zo te zeggen de schepen- en 'gemeenteraadsbesluiten' – avant la lettre – en deze leren ons veel over het reilen en zeilen binnen de stad Poperinge.
De onderstaande besluiten zijn de eerste die genoteerd staan:

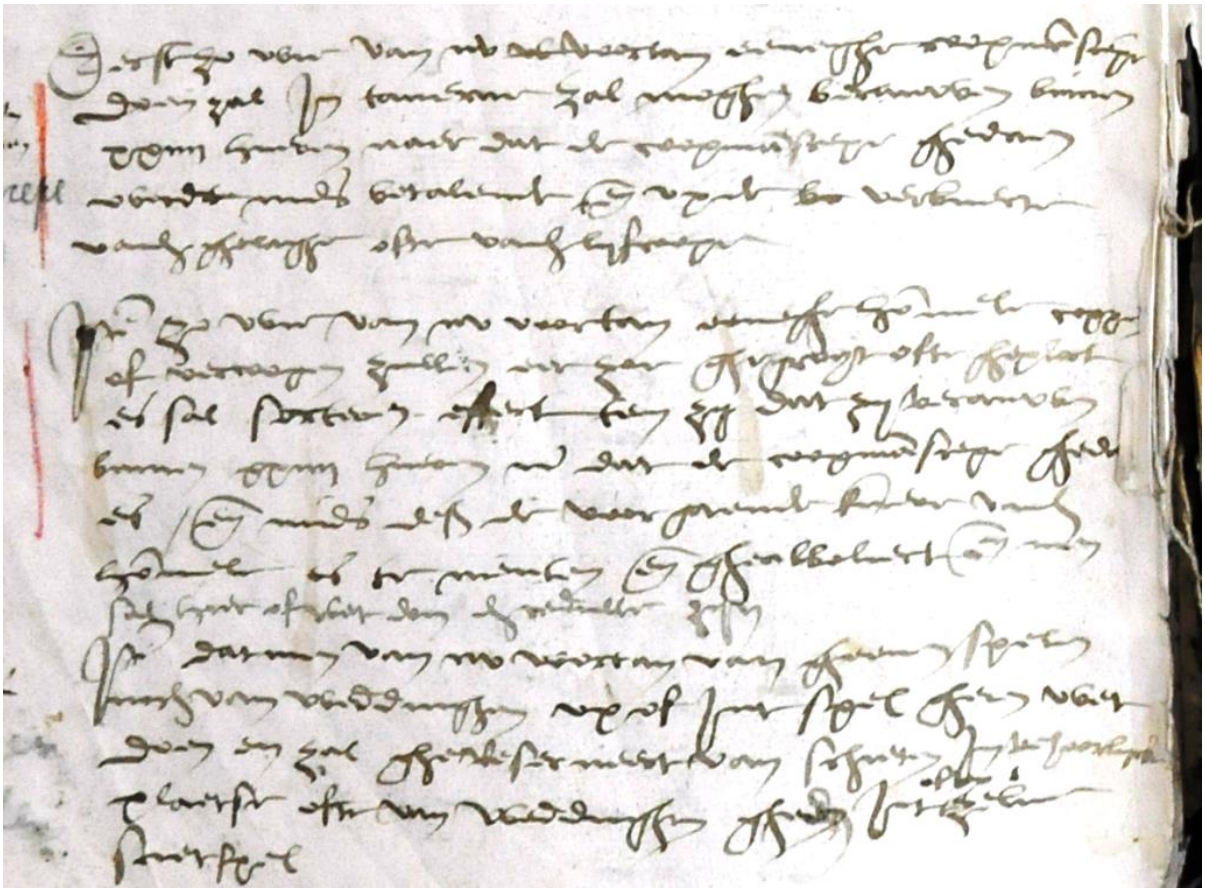

Op de **24ste september 1536** krijgen we de volgende ordonnantie te lezen:

Eersten wie van nu voortan eenighe coopmanscepe doen zal in taverne zal moghen berauwen binnen xxiiij – *24* - hueren naer dat de coopmanscepen ghedaen waere mids betalende ende opde verbuerte vande ghelaghe ofte vande lyfcoope.

En dit wordt specifiek ook toegepast op de verkoop van hop:

Soo wie van nu voortan eenighe hommele coopen ofte vercoopen sullen, eer ze gheghroyt ofte gheploct es, sal sorteeren effect, tensij dat zij berauwen binnen de XXIV heuren nadat de coopmanscepe ghedaen es ende mids dese de voorgaende kuere vande hommel es te nienten ende gheabbeliert ende men sal hier af wet doen daer verdulle zyn.

Dus wanneer men een verkoop sloot in een herberg, er ook nog op dronk en de 'lijfkoop' betaald had, dan nog kon men binnen 24 uur deze koop teniet doen, maar dan moest men een berouwboete betalen. Deze berouwboete werd aan de ontvanger van het gasthuis uitbetaald, waarmee dit geld nog een sociale besteding kreeg.

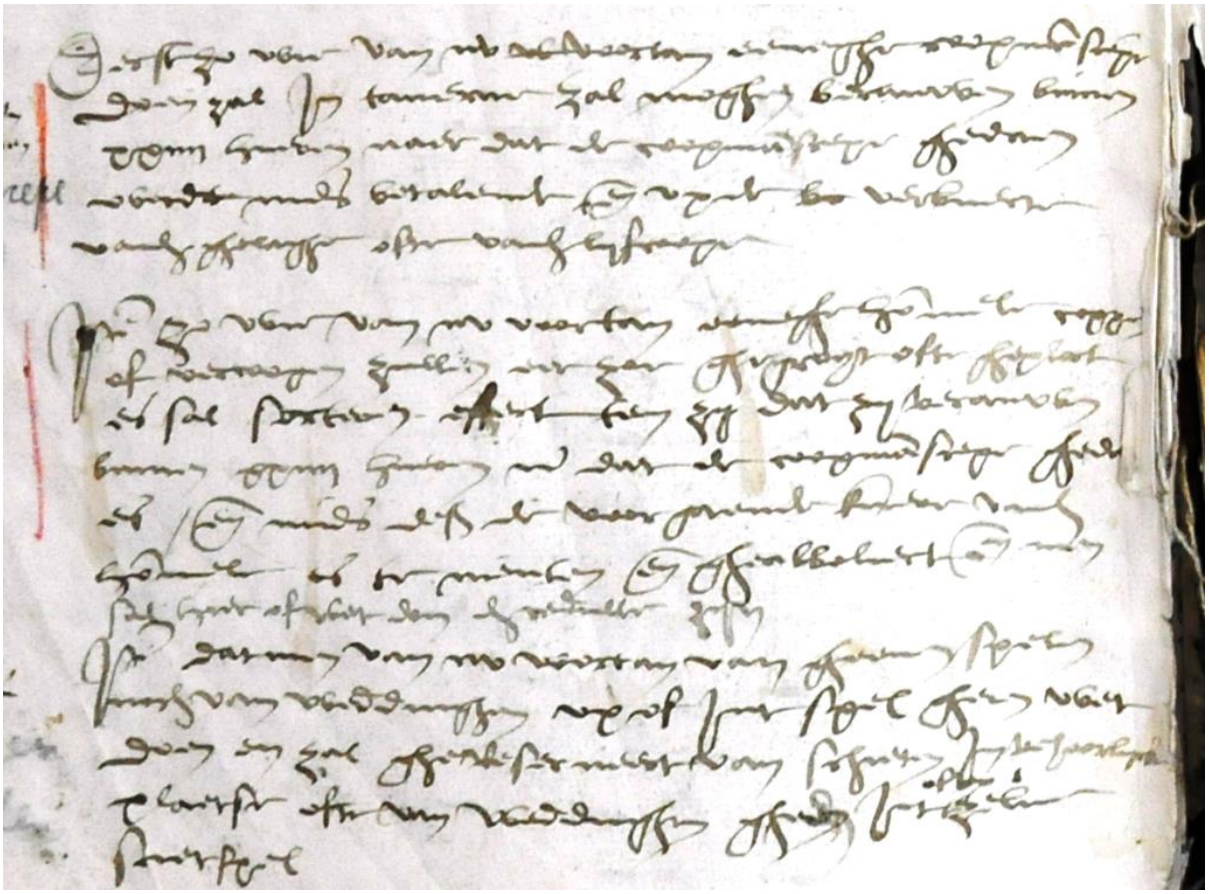

Item dat men van nu voortan van gheen spelen noch van weddinghen op of int spel gheen wet doen en zal ghereserveert van schieten in de voorseide plaetse ofte van weddinghen ghedaen int zelve scietspel.

Ook **de herbergiers en taverniers** *kregen dit jaar bijkomende regels opgelegd.*

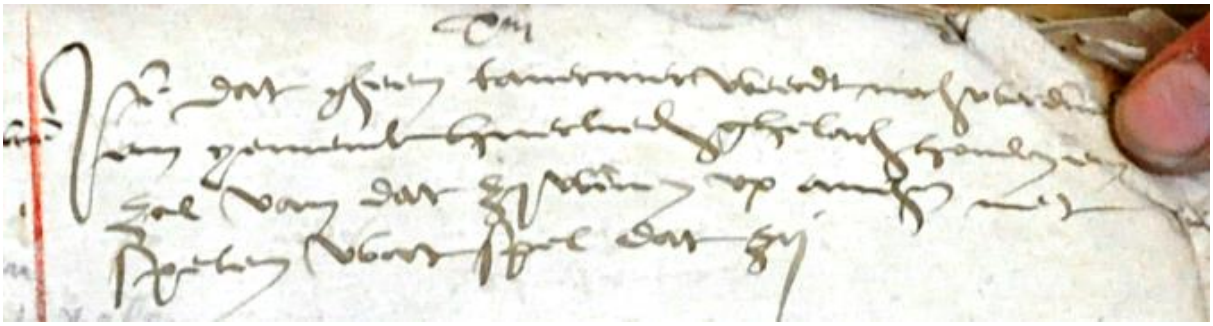

Item dat gheene taverniers an yemand huerlieden ghelach houden en zal, van dat zy winnen up anderen met spelen, wat spel dat 't zy

De taverniers mochten dus niet tracteren met het geld dat ze wonnen van anderen bij één of ander spel.
Het verschil tussen een 'herbergier' en een 'tavernier of tapper' was dat men bij de eerste niet alleen kon drinken maar ook slapen. Zij waren van de overheid verplicht om minsten twee bedden te installeren, wat ze dan ook meestal deden op de voutekamer.
Een tavernier of tapper had gewoon een drankgelegenheid.

Geconsenteert dat van nu voortan alle taverniers die cleen bier vercoopen, zullen moghen dubbel bier inlegghen ende vercoopen, zonder meer.
Ordonnerende voorts d'ander voorwaerden ende statuten te sortieren effecte ende die deughdelyck 't onderhouden.

Regeling voor de borgstelling van de wesen

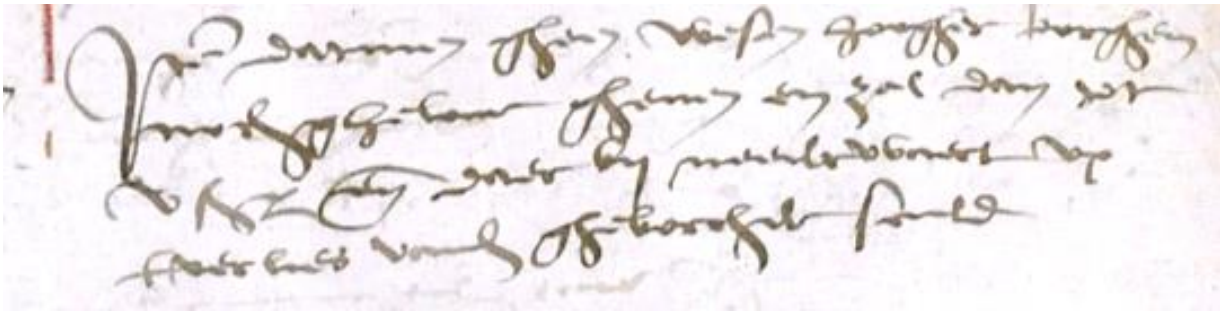

Op diezelfde 24ste september 1534 krijgen we nog het volgende statuut te horen:
Item datmen gheen wesen hoogher borghen – noch ghelove gheven en zal dan tot v grooten ende daer by meerdewaert op tverlies vande gheborchde somme.

Rumoer binnen de rekening

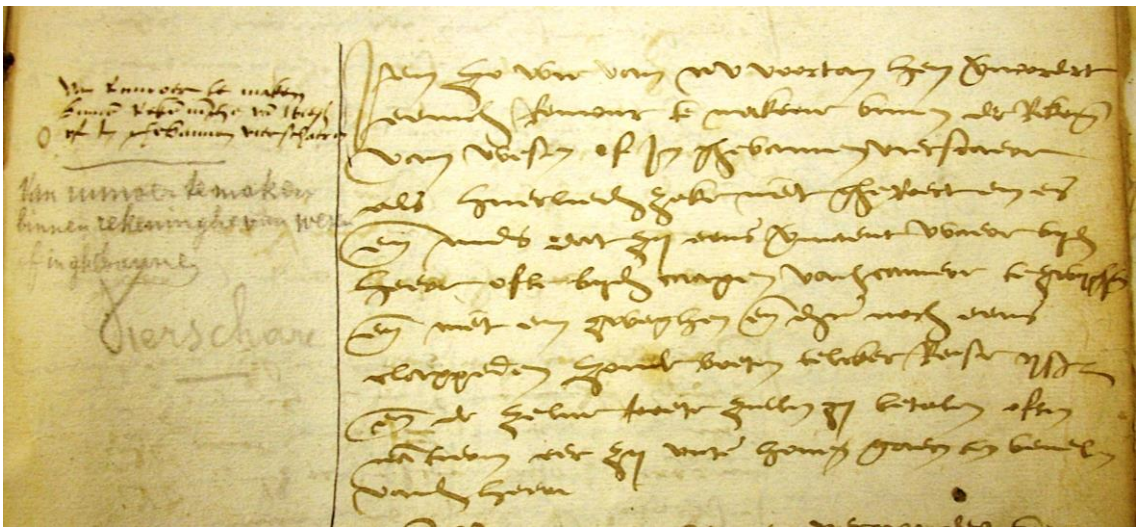

Item, so wie van nu voortan hem vervoordert eenich rumour te makene binnen de rekenynghe van de wesen of in ghebannen vierscaere[1] als hemlieden zake niet gheraect en es
ende mids dat zy eens vermaent waren by den heere ofte by den cnape van de camere, te zwyghen ende niet en zwyghen, ende dan noch eens clappende,

[1] Ghebannen wierscaere : WNT - Op plechtige wijze bijeenroepen, t.w. de vierschaar. Thans nog als historische term.
Op wat wijse datmen van oude tijden, de Criminele Vierschare binnen deser stede, plach te spannen (of te **bannen),** ORLERS, *Beschr. v. Leyden* 37 [1641].

zouden boeten t'elcke reise 2 schellingen parisis en dezelve boete zullen zy betalen eer zy van de hove gaen, by bevele van den heere.

Het is dus verboden om enig rumoer te maken wanneer de rekening van de wezen in de 'gebannen vierschaar' behandeld wordt – en dit wanneer men met de rekening niets te maken heeft – en als ze één keer vermaand geweest zijn door de 'heer' of de baljuw – of de secretaris van de kamer – te zwijgen en dan toch niet zwijgen en praten – dan krijgen ze elke keer een boete van 2 schellingen parisis en deze boete zullen zij meteen betalen – vooraleer ze de rechtbank verlaten, bij bevel van de heer.

Mest op de Vissemarkt en op straat

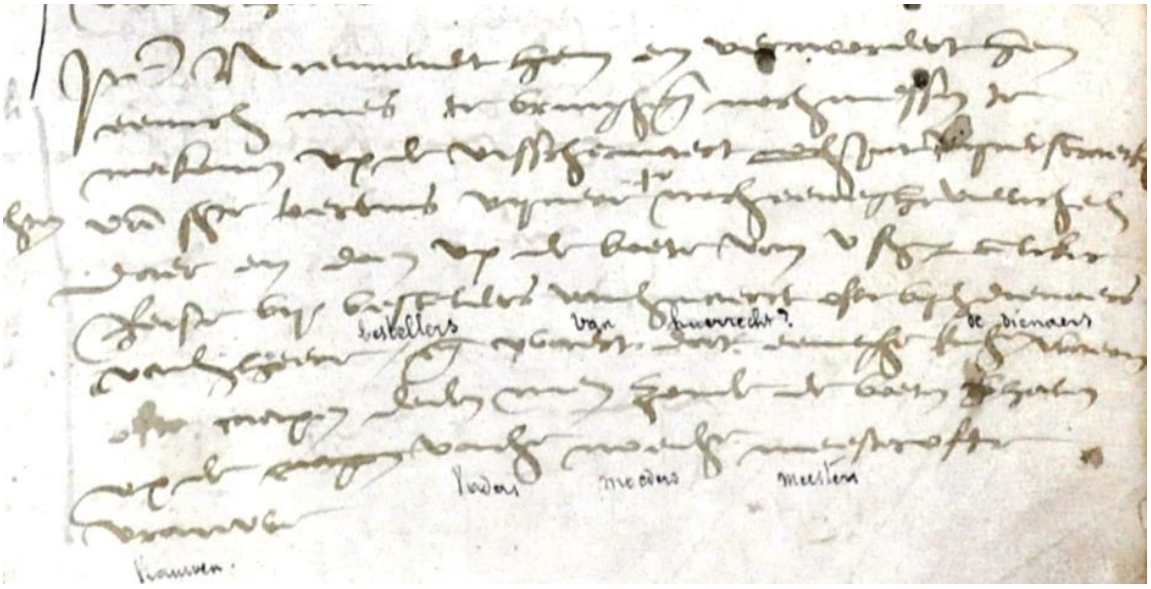

Item niemaendt hem en vervoordert hem eenich mes – *mest* - te brenghen noch messinghen te makenen op de visschemaerct –
noch int vyverstraetken vande stede – toerkens vyvere – ende noch eeneghe vullichede daer en doen
Up de boete van v schele elcker reyse by bestellers van de maerct ofte byde dienaers vande heere
ende waert dat eeneghe kinder waeren ofte cnapen deden men zoude de boeten verhalen op de vaeder, moeder – meesters ofte vrauwen.

Niemand mag het zich permitteren om enig mest te brengen, noch mesthopen te maken op de Vissemarkt - noch in het Yperstraatje van de stad – het torenhuis – de vijver en noch enig veegsel daar te doen
En dit op de boete van 5 schellingen parisis elke keer dat men dit doet – een boete die door de marktbestellers of door de dienaren van de heer mag gegeven worden. En was het zo dat dit gebeurde door kinderen of knapen – dan zal men de boete verhalen op de vader, moeder – meester of meesteres.